യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 184

കുന്ദദന്ത ഉവാച .
ഇത്യുക്തവാനസൗ പൃഷ്ടഃ കദമ്ബതലതാപസഃ .
സപ്തദ്വീപാ ഭുവോഽഷ്ടൗ താഃ കഥം ഭാതാ ഗൃഹേഷ്വിതി .. 1
കദമ്ബതാപസ ഉവാച .
ചിദ്ധാതുരീദൃഗേവായം യദേഷ വ്യോമരൂപ്യപി .
സർവഗോ യത്ര യത്രാസ്തേ തത്ര തത്രാത്മനി സ്വയമ് .. 2
ആത്മാനമിത്ഥം ത്രൈലോക്യരൂപേണാന്യേന വാ നിജമ് .
പരിപശ്യതി രൂപം സ്വമത്യജന്നേവ ഖാത്മകമ് .. 3
കുന്ദദന്ത ഉവാച .
ഏകസ്മിന്വിമലേ ശാന്തേ ശിവേ പരമകാരണേ .
കഥം സ്വഭാവസംസിദ്ധാ നാനാതാ വാസ്തവീ സ്ഥിതാ .. 4
കദമ്ബതാപസ ഉവാച .
സർവം ശാന്തം ചിദാകാശേ നാനാസ്തീഹ ന കിംചന .
ദൃശ്യമാനമപി സ്ഫാരമാവർതാത്മാ യഥാമ്ഭസി .. 5
അസത്സ്വേഷു പദാർഥേഷു പദാർഥാ ഇതി ഭാന്തി യത് .
ചിത്വം സ്വപ്നസുഷുപ്താത്മ തത്തസ്യാച്ഛം നിജം വപുഃ .. 6
സസ്പന്ദോഽപി-ഹി നിഃസ്പന്ദഃ പർവതോഽപി ന പർവതഃ .
യഥാ സ്വപ്നേഷു ചിദ്ഭാവഃ സ്വഭാവോഽർഥഗതസ്തഥാ .. 7
ന സ്വഭാവാ ന ചൈവാർഥാഃ സന്തി സർവാത്മകോചിതേ .
സർഗാദൗ കചിതം രൂപം യദ്യഥാ തത്തഥാ സ്ഥിതമ് .. 8
ന ച നാമ പരം രൂപം കചനാകചനാത്മകമ് .
ദ്രവ്യാത്മാ ചിച്ച ചിദ്ദ്യോമ സ്ഥിതമിത്ഥം ഹി കേവലമ് .. 9
ഏകൈവ ചിദ്യഥാ സ്വപ്നേ സേനായാം ജനലക്ഷതാമ് .
ഗതേവാച്ഛൈവ കചതി തഥൈവാസ്യാഃ പദാർഥതാ .. 10
യത്സ്വതഃ സ്വാത്മനി സ്വച്ഛേ ചിത്ഖം കചകചായതേ .
തത്തേനൈവ തദാകാരം ജഗദിത്യനുഭൂയതേ .. 11
അസത്യപി യഥാ വഹ്നാവുഷ്ണസംവിദ്ധി ഭാസതേ .
സംവിന്മാത്രാത്മകേ വ്യോമ്നി തഥാർഥഃ സ്വസ്വഭാസകഃ .. 12
അസത്യപി യഥാ സ്തമ്ഭേ സ്വപ്നേ ഖേ സ്തമ്ഭതാ വിദഃ .
തഥേദമസ്യാ നാനാത്വമനന്യദപി ചാന്യവത് .. 13
ആദിസർഗേ പദാർഥത്വം തത്സ്വഭാവാച്ഛമേവ ച .
ചിദ്ദ്യോമ്നാ യദ്യഥാ ബുദ്ധം തത്തഥാദ്യാപി വിന്ദതേ .. 14
പുഷ്പേ പത്രേ ഫലേ സ്തമ്ഭേ തരുരേവ യഥാ തതഃ .
സർവം സർവത്ര സർവാത്മ പരമേവ തഥാഽപരമ് .. 15
പരമാർഥാമ്/ബരാമ്/ഭോധാ/വാപഃ സർഗ-പരംപരാ .
പരമാർഥമഹാകാശേ ശൂന്യതാ സർഗസംവിദഃ .. 16

പരമാർഥശ്ച സർഗശ്ച പര്യായൗ തരുവൃക്ഷവത് .
ബോധാ-ദേത-ദബോ-ധാ+ത്തു+ ദ്വൈതം ദുഃഖായ കേവലമ് .. 17
പരമാർഥോ ജഗച്ചേദമേകമിത്യേവ നിശ്ചയഃ .
അധ്യാത്മശാസ്ത്രബോധേന ഭവേപ്സൈഷാ ഹി മുക്തതാ .. 18
സംകല്പസ്യ വപുർബ്രഹ്മ സംകല്പകചിദാകൃതേഃ .
തദേവ ജഗതോ രൂപം തസ്മാദ്ബ്രഹ്മാത്മകം ജഗത് .. 19
യതോ വാചോ നിവർതന്തേ ന നിവർതന്ത ഏവ വാ .
വിധയഃ പ്രതിഷേധാശ്ച ഭാവാഭാവദൃശസ്തഥാ .. 20
അമൗനമൗനം ജീവാത്മ യത്പാഷാണവദാസനമ് .
യത്സദേവാസദാഭാസം തദ്ബ്രഹ്മാഭിധമുച്യതേ .. 21
സർവസ്മിന്നേകസുഘനേ ബ്രഹ്മണ്യേവ നിരാമയേ .
കാ പ്രവൃത്തിർനിവൃത്തിഃ കാ ഭാവാഭാവാദിവസ്തുനഃ .. 22
ഏകസ്യാമേവ നിദ്രായാം സുഷുപ്തസ്വപ്നവിഭ്രമാഃ .
യദാ ഭാന്ത്യവിചിത്രായാം ചിത്രാ ഇവ നിരന്തരാഃ .. 23
ഏതസ്യാം ചിത്ഖസത്തായാം തഥാ മൂലകസർഗകാഃ .
ബഹവോ ഭാന്ത്യചിത്രായാം ചിത്രാ ഇവ നിരന്തരാഃ .. 24
ദ്രവ്യേ ദ്രവ്യാന്തരം ശ്ലിഷ്ടം യത്കാര്യാന്തരമാക്ഷിപേത് .
തദ്വദന്തസ്തഥാഭൂതചിത്സാരം സ്ഫുരണം മിഥഃ .. 25
സർവേ പദാർഥാശ്ചിത്സാരമാത്രമപ്രതിഘാഃ സദാ .
യഥാ ഭാന്തി തഥാ ഭാന്തി ചിന്മാത്രൈകാത്മതാവശാത്..26
ചിന്മാത്രൈകാത്മസാരത്വാദ്യഥാ സംവേദനം സ്ഥിതാഃ .
നിഃസ്പന്ദാ നിർമനസ്കാരാഃ സ്ഫുരന്തി ദ്രവ്യശക്തയഃ ..27
അവിദ്യമാനമേവേദം ദൃശ്യതേ്ഥാനുഭൂയതേ .
ജഗത്സ്വപ്ന ഇവാശേഷം സരുദ്രോപേന്ദ്രപദ്മജമ് .. 28
വിചിത്രാഃ ഖലു ദൃശ്യന്തേ ചിജ്ജലേ സ്പന്ദരീതയഃ .
ഹർഷാമർഷവിഷാദോത്ഥജങ്ഗമസ്ഥാവരാത്മനി .. 29
സ്വഭാവവാതാധൂതസ്യ ജഗജ്ജാലചമത്കൃതേഃ .
ഹാ ചിന്മരീചിപാംശ്വഭ്രനീഹാരസ്യ വിസാരിതാ .. 30
യഥാ കേശോണ്ഡ്രകം വ്യോമ്നി ഭാതി വ്യാമലചക്ഷുഷഃ .
തഥൈവേയം ജഗദ്ഭാന്തിർഭാത്യനാത്മവിദോ്മ്ബരേ .. 31
യാവത്സംകല്പിതം താവദ്യഥാ സംകല്പിതം തഥാ .
യഥാ സംകല്പനഗരം കചതീദം ജഗത്തഥാ .. 32
സംകല്പനഗരേ യാവത്സംകല്പസകലാ സ്ഥിതിഃ .
ഭവത്യേവാപ്യസദ്രൂപാ സതീവാനുഭവേ സ്ഥിതാ .. 33
പ്രവഹത്യേവ നിയതിർനിയതാർഥപ്രദായിനീ .
സ്ഥാവരം ജങ്ഗമം ചൈവ തിഷ്ഠത്യേവ യഥാക്രമമ് .. 34
ജായതേ ജങ്ഗമം ജീവാത്സ്ഥാവരം സ്ഥാവരാദപി .
നിയത്യാധോ വഹത്യമ്ബു ഗച്ഛത്യൂർധ്വമഥാനലഃ .. 35
വഹന്തി ദേഹയന്ത്രാണി ജ്യോതീംഷി പ്രതപന്തി ച .
വായവോ നിത്യഗതയഃ സ്ഥിതാഃ ശൈലാദയഃ സ്ഥിരാഃ .. 36

ജ്യോതിർമയം വിവൃത്തം തു ധാരാസാരാമ്ബരീകൃതമ് .
യുഗസംവത്സരാദ്യാത്മ കാലചക്രം പ്രവർതതേ .. 37
ഭൂതലൈ-കാന്ത-രാബ്+(ധി-അ)+ദ്രി/സംനിവേശഃ സ്ഥിതായതേ .
ഭാവാഭാവഗ്രഹോത്സർഗദ്രവ്യശക്തിശ്ച തിഷ്ഠതി .. 38
കുന്ദദന്ത ഉവാച .
പ്രാഗ്ദൃഷ്ടം സ്മൃതിമായാതി തത്സ്വസംകല്പനാന്യതഃ .
ഭാതി പ്രഥമസർഗേ തു കസ്യ പ്രാഗ്ദൃഷ്ടഭാസനമ് .. 39
താപസ ഉവാച .
അപൂർവം ദൃശ്യതേ സർവം സ്വപ്നേ സ്വമരണം യഥാ .
പ്രാഗ്ദൃഷ്ടം ദൃഷ്ടമിത്യേവ തത്രൈവാഭ്യാസതഃ സ്മൃതിഃ .. 40
ചിത്ത്വാച്ചിദ്വ്യോമ്നി കചതി ജഗത്സംകല്പപത്തനമ് .
ന സന്നാസദിദം തസ്മാദ്ഭാതാഭാതം യതഃ സ്വതഃ .. 41
ചിത്പ്രസാദേന സംകല്പസ്വപ്നാദ്യദ്യാനുഭൂയതേ .
ശുദ്ധം ചിദ്വ്യോമ സംകല്പപുരം മാ സ്മര്യതാം കഥമ് .. 42
ഹർഷാമർഷവിനിർമുക്തൈർദുഃഖേന ച സുഖേന ച .
പ്രകൃതേനൈവ മാർഗേണ ജ്ഞൈശ്ചക്രൈരിവ ഗമ്യതേ .. 43
നിദ്രാവ്യപഗമേ സ്വപ്നനഗരേ യാദൃശം സ്മൃതൗ .
ചിദ്വ്യോമാത്മ പരം വിദ്ധി താദൃശം ത്രിജഗദ്ഭ്രമമ് .. 44
സംവിദാഭാസമാത്രം യജ്ജഗദിത്യഭിശബ്ദിതമ് .
തത്സംവിദ്വ്യോമ സംശാന്തം കേവലം വിദ്ധി നേതരത് .. 45
യസ്മിൻസർവം യതഃ സർവം യത്സർവം സർവതശ്ച യത് .
സർവം സർവതയാ സർവം തത്സർവം സർവദാ സ്ഥിതമ് .. 46
യഥേയം സംസൃതിർബ്രാഹ്മീ ഭവതോ യദ്ഭവിഷ്യതി .
യഥാ ഭാനം ച ദൃശ്യസ്യ തദേതത്കഥിതം മയാ .. 47

ഉത്തിഷ്ഠതം വ്രജതമാസ്പദമഹ്നി പദ്മം
ഭൃങ്ഗാവിവാഭിമതമാശു വിധീയതാം സ്വമ് .
തിഷ്ഠാമി ദുഃഖമലമസ്തസമാധിസംസ്ഥം
ഭൂയഃ സമാധിമഹമങ്ഗ ചിരം വിശാമി .. 48

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ കുന്ദദന്തോപ-ദേശോ നാമ ചതുരശീ+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 184 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
8.1.2024